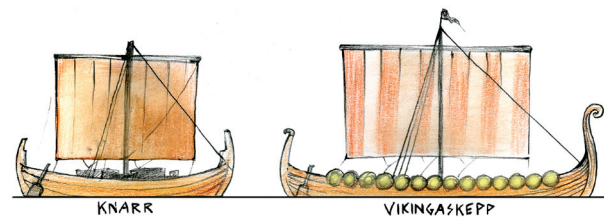

VIKINGASEGLING MED "VIDFAMNE"

Text Klaus Jürgen Asp

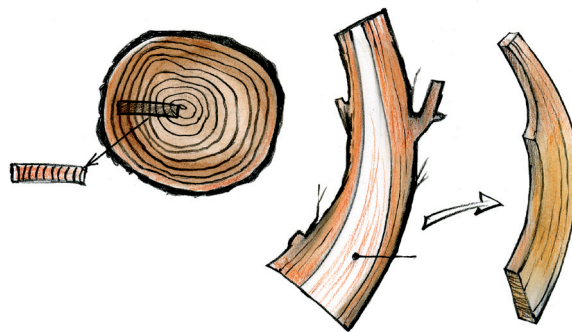
I hamnen, där jag ligger med min Nanuk, har jag sällskap av en äkta vikingabåt! Det är nog inte alla som kan skryta med den utsikten under en morgonkaffe i sittbrunnen, så jag känner mig privilegierad! Båten heter "Vidfamne" och byggdes, ägs och seglas av föreningen Sällskapet Vikingatida Skepp (SVS) i Göteborg och är en kopia av "Äskekärsskeppet", det enda fynd av ett vikingaskepp som man har hittat i Sverige. Jag blev nyfiken på båten i hamnen och hur man seglade den, hur historien startade och vilka som står bakom projekt, så jag stämde träff med en av skepparna, Johan Helgesson, över en kopp kaffe och ett samtal för att stilla min nyfikenhet.

Johan berättade för mig att nordborna seglade långa vägar på öppet hav för att köpa och sälja varor, så det var inte bara plundringar och härjningar man företog sig. "Vidfamne" är ett sådant handelsskepp, en s.k. "Knarr", med plats för 38 ton last. Denna typ av skepp klarar av stora vatten och har en mycket god segelförmåga. Namnet "Knarr" sägs komma sig av att skeppen knarrade då de rörde sig på haven med sin tunga last ombord. "Vidfamne" är också djupare och bredare än krigsskeppen och tyngre att ro.

Ombord på skeppet finns två elmotorer som hjälper till i hamn, och ett segel på 88 kvm. Med sin vikt på 19 ton är hon en snabb seglare som lätt kan komma upp i 11 knop.

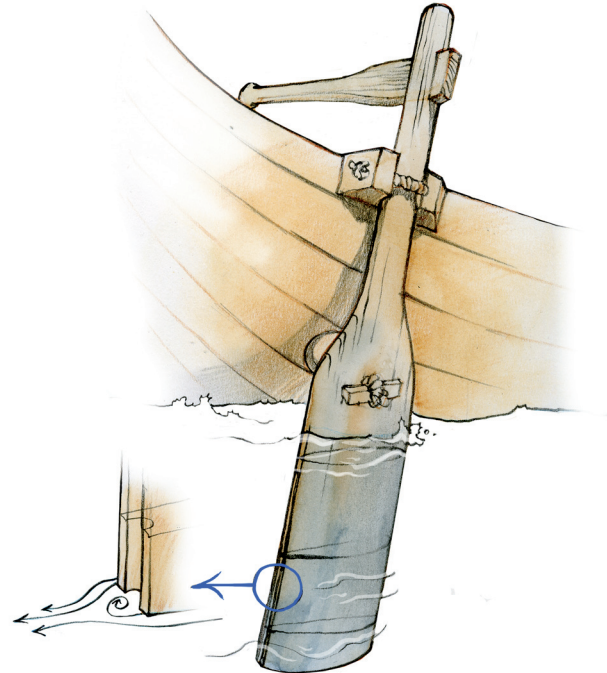
Skrovet är byggd med klyvd ek, inte sågad, för att behålla fibrernas naturliga styrka. Och alla spant och knän har tillverkats av naturligt formade delar från grenar och trädstammar.

Rodret på styrbordsidan är upphängt på två ställen. Den kan enkelt fällas upp då man seglar in på grundare vatten. I akterkant på rodret finns en skåra som bryter vattensläppet och gör rodret effektivare med mindre motstånd. En intressant innovativ lösning som man kanske skulle prova igen?

Det fanns nya och för mig främmande ord och namn på besättning och utrustning ombord på vikingabåtarna. Som att besättningsmännen på ett krigsskepp kallades för "Holmumän", att be-

fälhavaren kallades för "Hövedsman" och att t.ex. andreman ombord hade namnet "Halskarl". Alla hade sina palatser ombord med sina ansvarsområden. Förutom utkik, rorsman och skotkarl, så finns det en "Priare/ Mittrumsman" och "Klober/ Framrumsman" som ansvarar för handhavandet av seglet. Segelkommandot sköttes av "Nomenklaturen", med all säkerhet mannen med den ljudligaste stämman!

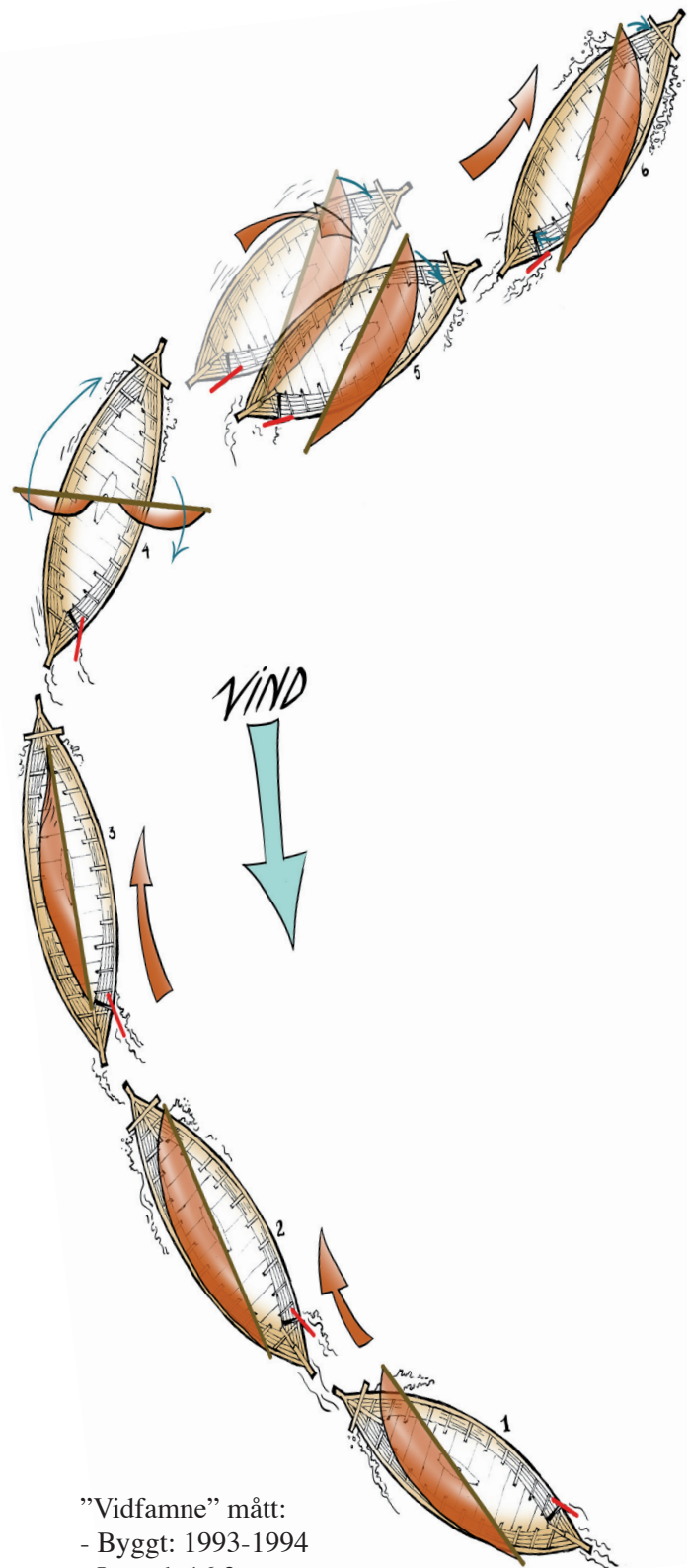
Att segla och ro en vikingabåt är något helt annat än vad jag kände till. Dagens båtar är enkla och kan seglas med liten besättning, medan en vikingabåt kräver ett stort antal samspelta människor ombord, både under segel och rodd. Alla kan både ro och segla ett långskepp och man behöver ingen råstyrka. Det är bara teknik och samspel mellan besättningen som krävs.

Årornas utformning kommer från Gokstadfyndet i Norge och är mellan 5-6m långa. Dom är klyvda av kvistfri gran, lätta och starka, och med rätt balans så att rodden blir bekväm. Roddarna har sina egna kistor som de sitter på, och som kan stuvats undan längs relingen för att ge mer plats ombord när man seglar. Längden på åran beror på var man sitter i båten. De som sitter i för och akter har längre åror för att kunna ro än de som sitter midskepps. Årorna är skyddade vid århålet med läder mot slitage och i lädrets skarv på ovansidan åran finns en spikrad som fungerar som ett riktmärke så att roddaren kan se årans vridning. Om man har oturen att vrida åran fel, kan den skära ner i vattnet och riskeras att knäckas.

Det sägs ofta att vikingaskeppen bara kunde segla på undanvindar, men detta stämmer inte. "Vidfamne" tar en mycket bra höjd men har viss avdrift, så att kryssa är inga problem.

”Vidfamne” mått:

- Byggt: 1993-1994
- Längd: 16,3 m
- Bredd: 4,8m
- Djupgående: 1,2 m - med styråra 1,75 m
- Bruttovikt: 19 ton
- Masthöjd: 11,5 m
- Segel: 88 m, råsegel i linne
- Skrov: Ek
- Motor: Två elmoterer med batteridrift.

När man ska gå över stag med ett 88 kvadratmeter stort segel är gången lite annorlunda än ombord på dagens båtar. Det är mycket segel som ska hanteras och tunga skot att dra i. Och man har en del kommandon ombord att använda sig av för att få med sig alla ombord på manövern-. Att beskriva manövern med alla grepp man måste göra ombord gemensamt, och alla ord man använder sig av, låter sig inte förklaras så lätt här. Istället blir det en enklare redogörelse för hur man gör när man går över stag:

1. Med kommandot: “Var med sitt”, intar alla sina positioner.
2. Med “Pass på vi går över”, börjar styrman styra upp mot vinden och man skotar in seglet .
3. Hövitsmannen bräcker seglet när det inte längre fyller.
4. När man är i vindögat och seglet slår emot masten sätter man det nya skotet löst och svänger över seglet till nya bogen.
5. Vid kommandot “Låt gå”, lägger rorsman över rodret för att underlätta vändningen om skeppet börjar dejsa (backa).
6. Rorsmannen och Hövedsmannen trimmar seglet och skeppet mot den nya kursen. När skeppet tagit fart sätter Utkiken bolinan, Halskarlen signatet (vid behov) och Skotkarlen & Priaren/Mittrumsmannen skotar efterhand seglet (skot och priare) gemensamt.

Låter det svårt? Det finns alla möjligheter att prova på det i verkligheten i sommar på Västkusten. Många är nyfikna på ”Vidfamne” och intresserade av dessa ”Havens vinthundar” som korsat haven för mer än 1000 år sedan. Som medlem i föreningen kan man segla med ombord och uppleva hur det en gång var att segla under vikingatiden.

Nu på vintern ruvar ”Vidfamne” vid kaj under en presenning i Göteborgs hamn, men i sommar är den ute på kusten igen och sträcker sitt segel över fjordar och vikar.